

9. Репринцева О. О., Леонова О. В., Кудрявцева М. В., Косенко Ю. М. Традиційна гра в інклюзивній освіті: від аналізу педагогічних можливостей – до впровадження у шкільну практику центральної Росії та України. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал СумДПУ ім. А. С. Макаренка. Суми, 2015. № 3. С. 36–53.

Світлана ЩЕРБАКОВА

магістрантка спеціальності 016
Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Ю.О. ЛЯНОЙ**,
доктор. пед. наук, професор

ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Стаття присвячена проблемі творчої активності школярів з інтелектуальними порушеннями. Розглянуто особливості формування творчої активності школярів порівняно зі школярами з нормо типовим розвитком. З'ясовано, що творчість є постійним супутником дитячого розвитку, результатом якої стає ініціативність і самостійність мислення, здатність до самовираження у акті творчої діяльності.

Ключові слова: діти з інтелектуальними порушеннями, творча активність, творчі здібності.

S. Shcherbakova. Creative activity of schoolchildren with Intellectual disabilities

The article is devoted to the problem of creative activity of schoolchildren with intellectual disabilities. The peculiarities of formation of creative activity of schoolchildren compared to schoolchildren with normal development are considered. It was found out that creativity is a constant companion of children's development, the result of which is initiative and independent thinking, the ability to express oneself in act of creative activity. The author determines that the creative activity of children with intellectual disabilities is formed during subject-practical activities; emotional and subject communication; the game; artistic and productive work.

Key words: children with intellectual disabilities, creative activity, creative abilities.

Постановка проблеми. В епоху розвитку нових технологій, винаходів, інформаційних систем та багато іншого, лише творчі люди здатні переробляти, перетворювати середовище відповідно до своїх потреб. Відповідно предметом уваги сучасної освіти є створення умов для творчого розвитку особистості дитини.

На кожному освітньому щаблі існують етапи творчого розвитку учнів: на першому етапі – це вміння вирішувати творчі завдання лише на рівні комбінацій, на другому етапі – на рівні імпровізацій, на третьому етапі – це вміння самостійно складати план дій (задум), виявляти оригінальність під час вирішення творчої завдання, на четвертому етапі – вміння створювати творчі роботи (повідомлення, невеликі твори, графічні роботи), а на кінець – розігрувати уявні ситуації.

У зв'язку з цим ставиться проблема створення умов розвитку творчої діяльності, у якій дитина може максимально проявити свої здібності. Йдеться про те, що розвиток особистісних якостей та здібностей школярів спирається на набуття ними досвіду різноманітної діяльності: навчально-пізнавальної, практико-орієнтованої, соціальної». З огляду на це в освітньому просторі особливе місце надано діяльнісному, практичному змісту освіти, конкретним способам діяльності, застосуванню набутих знань та умінь у реальних життєвих ситуаціях.

Актуальність. Розвиток у дітей творчої активності, як соціально значимої якості, був предметом дослідження багатьох учених. Ці дослідження стосуються у першу чергу виховних і терапевтичних можливостей мистецтва, пов'язаних із творчою активністю. Дослідники Л. Виготський, С. Рубінштейн, Г.Дульнев, виявили особливості розвитку творчих здібностей, пізнавальних процесів і мовлення у дітей з особливими потребами. Наукові доробки учених О.Вержиковської, І.Григор'євої, І.Кузава, Л.Куненко, І.Татьянчикова, Л.Ханзерук, А. Хіля та ін, переважно присвячені розвитку творчості в мистецькій галузі, проте питання розвитку творчої активності дітей з особливими потребами засобами музейної педагогіки залишається не з'ясованим.

Метою статті є висвітлення розвитку особливостей формування творчої активності школярів з інтелектуальними порушеннями.

Виклад основного матеріалу. Сучасний підхід у навчанні та вихованні підростаючого покоління підштовхує нас до пошуків нових форм освітнього процесу, в більшості випадків успіх якого залежить від мотивації дітей до навчання. Наявні творчі здібності є активатором пізнавальних процесів під час формування ключових компетентностей учнів. Сучасний здобувач освіти має самостійно працювати, бути відповідальним, вміти приймати рішення у будь-якій нестандартній ситуації, бути адаптованим у соціальному середовищі, розуміти свої можливості та здібності, вміти ставити перед собою реальні, досяжні цілі.

Спочатку з'ясуємо сутність поняття «творчість». Для цього звернемось до філософських та психологічних літературних джерел.

З філософської точки зору, творчість – це діяльність, яка породжує щось якісно нове, яке ніколи раніше не існувало.

З психологічної точки зору, творчість – це процес творення нового чи сукупність властивостей особистості, які забезпечують її включеність у цей процес.

Більшість сучасних дослідників наполягають на тому, що створюючи певний новий продукт у дітей з інтелектуальними порушеннями розвивається увага, пам'ять, наполегливості і терпіння. Заняття творчістю допомагають розвивати творче мислення, уяву, розвивають фантазію, сприяють формуванню художніх та творчих здібностей, сприяють естетичному сприйняттю світу. Крім того, у дітей з віком удосконалюється дрібна моторика рук, зміцнюються м'язи рук, тулуба, удосконалюється координація рухів.

Психологи взагалі зазначають, що здатність до «згортання», здатність до «злиття» (поєднання нової інформації зі старою), здатність до перенесення в нові умови, готовність по пам'яті видати потрібну інформацію, гнучкість інтелекту, швидкість мовлення, здатність до доведення справи до логічного завершення, і є ознакою творчої особистості.

Щоб створити щось нове, необхідно мати певну базу знань з певної галузі знань, оскільки будь-яке нове завжди з'являється на основі старого, відомого, обробленого. В основі творчої діяльності лежить діяльність, потрібна для наповнення сфери свідомості змістом, яка потім має перероблятися несвідомою сферою. Праця потрібна також для стимуляції несвідомої роботи та натхнення.

Доведено, що діти з особливими освітніми потребами розвиваються за тими самими закономірностями, що і їх нормотипові однолітки. Це стосується як закономірностей пізнавальної діяльності, так і розвитку дитини в цілому. Відповідно розвиток пізнавальної активності та творчої активності має слідувати за одними і тими ж самими законами, але своєрідним компенсаторним шляхом.

Аналіз наявних досліджень особистості дитини з особливими освітніми потребами дозволяє констатувати, що в умовах спеціально організованого навчання та виховання у них накопичується певний життєвий досвід, що включає елементи художнього та естетичного

розвитку. Ці емоційно-естетичні враження і є стимулами для творчої активності.

Дослідники Л. Виготський, С. Рубінштейн, Г.Дульнев виявили наступні особливості розвитку творчих здібностей, пізнавальних процесів і мовлення у дітей з особливими потребами:

пецифіка розвитку дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами полягає в тому, що творчі здібності і пізнавальні процеси сформовані в більшості своїй на дуже низькому рівні.

2. Корекція розвитку сприяє удосконаленню розумової, фізичної діяльності й саморегуляції, здатності організовувати та регулювати свою діяльність. Само така робота і буде передумовою розвитку творчої активності.

Як влучно зазначає Л. Виготський, що творчість є постійним супутником дитячого розвитку, результатом якої стає ініціативність і самостійність мислення, здатність до самовираження у акті творчої діяльності. Він зауважує, що «найвищий вияв творчості і досі доступний лише небагатьом обраним геніям людства, але в буденному житті ... творчість є необхідною умовою існування, і все, що виходить за межі рутини і в ньому міститься щось нове, зобов'язане своїм походженням творчому процесу людини».

В. Барко, досліджуючи природу формування творчих здібностей, розглядає їх як «природну функцію мозку, яка виявляється і реалізується в діяльності при наявності спеціальних здібностей у тій чи іншій конкретній діяльності.

У період шкільного навчання відбувається розподіл видів діяльності дитини з інтелектуальними порушеннями, за умов правильно створеного корекційного освітнього середовища активно починає працювати уява, фантазія, які є передумовою творчого мислення.

Творча діяльність є провідним видом розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку.

Творча активність дітей з інтелектуальними порушення формується у наступних видах діяльності:

– предметно-практична діяльність (формує пізнавальні процеси дитини, цілі та мотиви її поведінки, дозволяє засвоювати знання про предмети);

– емоційно-предметне спілкування (збагачує дитину з ООП новими враженнями, формує уявлення про безпечне оточуюче середовище);

– гра (засвоєння властивостей та ознак предметів, змінення дій, засобів створення чогось нового, що не існує у реальності, зв'язків між процесами та явищами, набуття соціальних навичок тощо);

– художньо-продуктивна праця (розвиток образного конструкторського мислення, уяви, художніх здібностей).

Особливості розвитку творчої активності дітей з інтелектуальними порушеннями полягають у тому, що вона не може виникати самостійно, а з'являється у співдружності з творчістю дорослих, вона має бути обов'язково мотивована. Психологи розглядають гру, як генетичну основу будь-якої творчої активності. Оскільки ігрова діяльність завжди пов'язана з емоційним відгуком на ситуацію, то вона є відправною точкою у формуванні творчої активності.

Висновки. Творча активність дітей з ООП – це самостійна, мотивована робота учнів, виконана під керівництвом вчителя, що спрямована на створення нового продукту, яка здійснюється у межах певної діяльності дитини. Якщо школяр має інтерес у виконанні цієї роботи, значить він проявлятиметься не тільки на уроках.

Перспектива дослідження. Перспективу подальших наукових досліджень убачаємо у вивченні складових творчої активності учнів з інтелектуальними порушеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранюк І. Г. Василь Сухомлинський про гармонію емоційно-образного та логіко-розумового у вихованні дитини. *Рідна школа*. 2017. №4. С. 15–17.

2. Василюк А. В. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Вінниця, 2020. 175 с.

3. Демченко О. Формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів в умовах закладу вищої освіти: напрями, проблеми, досвід. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2018. В. 1. С. 6-11.

4. Драбинюк С. Розвиток творчих здібностей у дітей з особливими освітніми потребами засобами театрального мистецтва. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2), травень. С. 47-52.

5. Демченко О. Формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів.

6. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2007. 458 с.

7. Хіля А.В. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних вчени. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. № 5 (59). С. 394–405.